

МАКТАБЛАРДА ТУРЛИ ОМИЛЛАРИНИНГ ЎҚУВЧИЛАР ЖИСМОНИЙ РИВОЖЛАНИШИГА ТАЪСИРИНИ ЎРГАНИШ

Файзибоев Пирмамат Нормаматович
Гигиена кафедраси мудири, тиббиёт
фанлари доктори, доцент
Самарқанд. Ўзбекистон

Курбанов Шахбоз Шухратович
Гигиена кафедраси 1-босқич магистри

Ибрагимова Файруза Собировна
Махмараймов Фузаил Ильхомович
Гигиена кафедраси 2-босқич клиник
ординаторлари
Самарқанд. Ўзбекистон

Аннотация: Несовместимость школьного оборудования с возрастными показателями, недостаточный уровень искусственного освещения, отставание в физическом развитии, резкие изменения тренировочной нагрузки, состояние питания, показатели микроклимата, неразрывно связано с увеличением количества пыли и микробов.

Ключевые слова: Детские сады, физическое развитие, климатические условия, жаркий климат, противоречивые факторы.

Abstract: Incompatibility of school equipment with age indicators, insufficient level of artificial lighting, lag in physical development, abrupt changes in training load, nutritional status, microclimate indicators are inextricably linked with an increase in the amount of dust and microbes.

Key words: Kindergartens, physical development, climatic conditions, hot climate, conflicting factors.

Мавзунинг долзарблиги: Жисмоний тарбия-бу саломатликни сақлаш ва мустаҳкамлашга қаратилган онгли восита фаолияти. Мактабларда, шунингдек болалар боғчаларида жисмоний тарбия стандартларини ишлаб чиқиш болалар ва ўсмирларнинг жисмоний ривожланишининг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда амалга оширилиши керак

Ҳамамизга маълумки, мактаб ўқувчиларининг саломатлик ҳолати, уларнинг жисмоний ривожланиши сезиларли даражада мактаб ичи омиллари таъсири остида шаклланади ва ҳозирги кунда уларнинг аҳамияти тобора муҳим бўлиб бормоқда.

Жаҳонда иссиқ иқлим шароитида ўқувчиларнинг жисмоний имкониятларига мактаб ичи омиллари таъсирини гигиеник асослаш борасида қатор мақсадли илмий тадқиқотлар олиб борилмоқда. Бу борада тиббий кўрик материаллари асосида мактаб ўқувчиларининг касалланиш ҳолатини гигиеник

баҳолаш, иссиқ иқлим шароитида мактаб хоналар микроиқлим, физик ҳамда кимёвий кўрсаткичлари, таълим-тарбия ва ўқув жараёнини ташкиллаштирилганлиги, мактаб ўқувчилари жисмоний ривожланганлик ҳолатини мактаб жиҳозларининг ҳолатига боғлиқлиги ҳамда мактаб ўқувчилари саломатлик ҳолатига таъсир этувчи номувофиқ мактаб ичи омилларини яхшилашга қаратилган гигиеник чора-тадбирларни ишлаб чиқишга қаратилган илмий тадқиқотлар алоҳида аҳамият касб этмоқда.

Ушбу муаммоларнинг ечимини топиш ва биринчи саломатлик гуруҳига мансуб бўлган ўқувчилар сони ва нисбатини ортишига қаратилган гигиеник тавсияларни такомиллаштириш бугунги кундаги долзарб масалалардан биридир.

Мақсад: Мактаб ўқувчиларининг жисмоний ривожланиши, имкониятлари ва саломатлик ҳолатига таъсир этувчи турли хилдаги номувофиқ омилларни яхшилашга қаратилган гигиеник тавсияларни ишлаб чиқиш ва амалиётга тадбиқ қилиш.

Тадқиқот материаллари: мактабларда таълим олаётган ўқувчиларнинг касалланиш даражасини баҳолаш кўрсаткичлари, саломатлик ҳолати, таълим-тарбия шароити (микроиқлим параметрлари, жиҳозланиши, чанг ва унинг заррачаларининг ўлчами ва миқдори, дарс жадвали), антропометрик кўрсаткичларини (Қорақалпоғистон Республикасида жойлашган мактаблар мисолида, кўкрак қафаси айланаси, бўй узунлиги, тана вазни,) баҳолаш каби материалларидан фойдаланилди.

Тадқиқот натижалари: Кўпгина муаллифлар мактаб ўқувчиларининг соматик саломатлиги ва жисмоний ривожланишининг ёмонлашувига ишора қиладилар; антропоген таъсири юқори бўлган ҳудудларда, айниқса ривожланишнинг муҳим даврларида танадаги аниқ функционал ўзгаришлар ва болалар соғлиғининг ёмонлашиши қайд этилган.

Маълумки, сўнгги йилларда Жанубий Оролбўйи минтақасининг экологик шароити анча ёмонлашган. Бир қатор тадқиқотчиларнинг фикрига кўра, аҳолининг саломатлик ҳолати бир қатор кўрсаткичларда сезиларли даражада ёмонлашишда давом этмоқда. 2022-2023 йил баҳор ойларида Қорақалпоғистон Республикасининг турли ҳудудларида яшовчи 7-14 ёшдаги 15 ўсмирни соматометрик текширувдан ўтказилди. Экологик жиҳатдан ноқулай ҳудудда яшовчи ўсмирларнинг умумий тана ҳажми статистик жиҳатдан экологик "тоза" ҳудудларда яшовчи тенгдошларига қараганда паст эканлиги аниқланди.

Олинган натижаларга кўра, Мўйноқ шаҳридаги 14 ёшли ўсмирларнинг

бўйи ва тана вазни Нукус ва Тўрткўлда яшовчи тенгдошлариникидан статистик жиҳатдан паст эканлиги аниқланди. 14 ёшли болаларнинг бўйи ва тана вазнида статистик жиҳатдан сезиларли фарқлар йўқ эди. Бироқ Тўрткўлда яшовчи ўсмирларда кўкрак қафаси атрофи қиймати қолган 2 та туманда яшовчи тенгдошларига нисбатан статистик жиҳатдан юқори эканлиги аниқланди. Нукусда яшовчи 15 ёшли болаларнинг бўйи ва тана вазни Мўйноқ ва Тўрткўл туманларида яшовчи тенгдошларига нисбатан статистик жиҳатдан юқори эканлиги қайд этилди. Худди шу ёшдаги ўсмирларда кўкрак қафаси айланасини таққослашда статистик жиҳатдан сезиларли фарқлар йўқ эди. Мўйноқ шаҳридаги 15 ёшли қизларнинг бўйи Нукус ва Тўрткўл туманида яшовчи қизларнинг бўйидан паст эканлиги аниқланди. Нукусда яшовчи қизларнинг тана вазни бошқа 2 туманга қараганда юқори. Мўйноқ ва Тўрткўл туманларида яшовчи қизларнинг тана вазнини таққослаш улар ўртасида статистик жиҳатдан сезиларли фарқлар йўқлигини кўрсатди. Кўкрак қафаси айланасида 15 ёшли қизларда минтақалар ўртасида сезиларли фарқлар йўқ эди. Орол денгизининг қуриган тубига яқин аҳоли пункти ҳисобланган Мўйноқ туманида яшовчи ўсмирлар умумий тана ҳажми бўйича Нукус шаҳри ва Тўрткўл туманида яшовчи тенгдошларининг умумий ҳажмидан кам эканлиги аниқланди.

Хулоса: Тананинг мудофааси номукамаллиги туфайли минтақадаги ноқулай экологик вазиятга бошқа аҳоли гуруҳлари орасида биринчи бўлиб жавоб берган болаларнинг соғлиғи кўрсаткичларида энг катта ўзгаришлар юз берди. Сабаби уларнинг танаси атроф-муҳит ҳолатига юқори сезувчанликнинг юқори эканлигидадир.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Файзибоев П. Н. и др. ЎЗБЕКИСТОН ШАРОИТИДА ЭХИНОКОККОЗ КАСАЛЛИГИ БИЛАН КАСАЛЛАНИШНИНГ ЭПИДЕМИОЛОГИК ТАҲЛИЛИ //INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY. – 2023. – Т. 1. – №. 7. – С. 230-233.
2. Normamatovich F. P. et al. Rationale for the application of the HACCP system in the production of functional food products //European Journal of Molecular & Clinical Medicine. – 2021. – Т. 8. – №. 3. – С. 1535-1539.
3. Файзибоев П. Н. и др. САБЗАВОТ, ПОЛИЗ МАҲСУЛОТЛАРИНИ ЕТИШТИРИШ ЖАРАЁНЛАРИНИ ГИГИЕНИК БАҲОЛАШ //INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY. – 2023. – Т. 1. – №. 7. – С. 221-225.
4. Файзибоев П. Н. и др. АҲОЛИНИНГ ТЎҒРИ ОВҚАТЛАНИШИДА МАҲСУЛОТЛАРНИНГ БИОЛОГИК ҚИЙМАТИНИНГ ТУТГАН ЎРНИ //INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC

- RESEARCHER'S THEORY. – 2023. – Т. 1. – №. 7. – С. 215-220.
5. Файзибоев П. Н. и др. ТЕХНОЛОГИЯ ПРИГОТОВЛЕНИЯ ИЗ НАЦИОНАЛЬНЫХ КОНДИТЕРСКИХ ИЗДЕЛИЙ НАВВАТА //INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY. – 2023. – Т. 1. – №. 6. – С. 149-153.
 6. Файзибоев П. Н. Қандолат маҳсулотларининг замонавий технологияларда ишлаб чиқаришни ташкиллаштириш //International journal of recently scientific researcher's theory. – 2023. – Т. 1. – №. 3. – С. 290-295.
 7. Файзибоев П. Н. Ўзбекистон аҳолисининг миллий қандолат маҳсулотлари билан озикланишида “новвот” нинг тутган ўрин //Журнал гуманитарных и естественных наук. – 2023. – №. 3 [2]. – С. 167-170.
 8. Normamatovich F. P., Abduganievich O. S. METHOD OF PREPARING NOVVOT FROM NATIONAL CONFECTIONERY PRODUCTS IN UZBEKISTAN //International journal of recently scientific researcher's theory. – 2023. – Т. 1. – №. 6. – С. 160-164.
 9. Файзибоев П. Н. и др. ЗНАЧЕНИЕ КОНДИТЕРСКОЙ ПРОДУКЦИИ В ПИТАНИИ ЧЕЛОВЕКА //INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY. – 2023. – Т. 1. – №. 3. – С. 282-289.
 10. Файзибоев П. Н. Ибрагимова Файруза Собировна, Махмараймов Фузаил Ильхомович, Абдурахмонова Шахноза Сокиевич, & Файзибоев Бекзод Пирмаматович.(2024). ГИГИЕНИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА КРИТЕРИЕВ БЕЗОПАСНОСТИ И ПИЩЕВОЙ ЦЕННОСТИ ПЛОДООВОЩНОЙ ПРОДУКЦИИ //INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY. – Т. 2. – №. 1. – С. 71-76.
 11. Файзибоев П. Н., Ахророва М. Ш. TISH KARIESI BILAN KASALLANGAN VA SOG 'LOM BOLALARNING OVQATLANISHINI VANOLASH //ЖУРНАЛ СТОМАТОЛОГИИ И КРАНИОФАЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2023. – Т. 4. – №. 1.
 12. Неъматова Н. Ў., Файзибоев П. Н. Парентерал вирусли гепатитлар В, Сва ОИВ-инфекциясининг эпидемиологик хусусиятлари //Замонавий инфектология: юкумлиичак, вирусли ва паразитар касалликларни даволашга замонавий ёндашув, Тошкент. – 2016. – Т. 157.
 13. Файзибоев П. Н. Оценка биологического разнообразия рационов питания для детей //Экономика и социум. – 2021. – №. 10 (89). – С. 1131-1146.
 14. Normamatovich F. P. The value of confectionery products in human nutrition. – 2022.